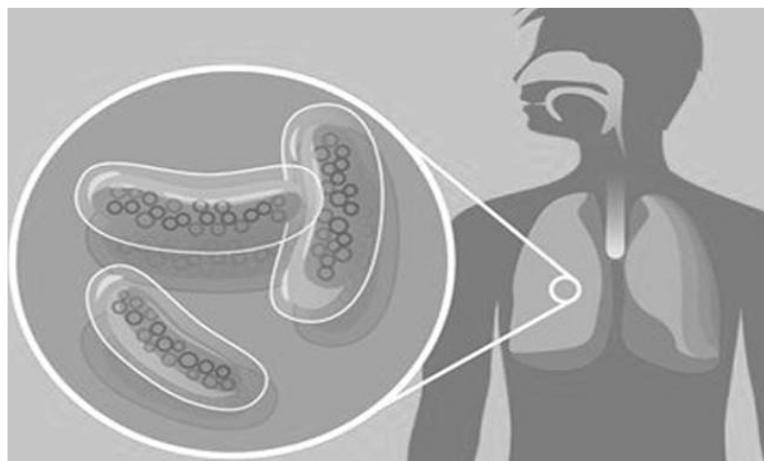

Adı vahiməli, özü inçə dərd: vərəm

Dünya əhalisinin təxminən dörd-də birinin vərəm bakteriyalarına yoluxduğu təxmin edilir. Vərəm ən çox ağıciyərlərə təsir edən bakteriyaların yaradıldığı yoluxucu bir xəstəlikdir. Vərəmli insanlar öskürdükdə, asqrıldıqda və ya tüpürdükdə xəstəlik yayıldı-ğı üçün xəstələrin müalicə dövründə izolyasiyası vacibdir. Lakin vərəm qarşısı alına və müalicə edilə bilən xəstəlikdir.

Ümumiyyətlə, vərəm infeksiyası olan insanlar özlərini xəste hiss etmirlər və yoluxucu deyillər. Körpələr və uşaqlar yoluxduqları təqdirdə xəstəliyin inkişaf riski daha yüksəkdir, çünkü onların müalicə və izolyasiyası nisbətən məsəqqətli olur. Vərəm xəstəliyi adətən antibiotiklərle müalicə olunur və müalicə olmasa ölümçül ola bilər. Lakin unutmaq lazımdır ki doğru müalicə aparıldığı təqdirdə vərəm qorxulu və ölümçül olmur.

Bəzi ölkələrdə vərəmin qarşısını almaq üçün körpələrə və ya kiçik uşaqlara Basil Kalmət-Gerin (BCG) peyvəndi vurulur. Peyvənd vərəmdən ölümlərin qarşısını alır və uşaqları vərəmin ağır formalarından qoruyur. Əgər səhəhtinə diqqət etməzse inan orqanizmindəki müəyyən xəstəliklər də insanın vərəm xəstəliyi riskini artırıbilər. Diabet (yüksek qan şəkəri), zəifləmiş immun sistemi (məsələn, HIV), qidalanma çatışmazlığı, tütün

qarşısını alır. Vərəminiz varsa, mütləq gigiyena qaydalarına eməl edin, o cümlədən digər insanlarla təmasdan çekinin və maska taxın, öskürərək və ya asqrarkən ağzınızı və burnunu örən, bəlgəmi və istifadə olunmuş salvetləri düzgün şəkildə utilizasiya edin, qidalanama zamanı istifadə etdiyiniz qabları ailə üzvlərinin istifadəsinə vermeyin.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı vərəm əlamətləri və simptomları olan bütün insanlarda ilkin diaqnostik testlər kimi sürətli diaqnostik testlərin istifadəsinə tövsiyə edir. ÜST tərəfindən tövsiyə edilən sürətli diaqnostik testlərə biomarker əsaslı tibbi yardım nöqtəsi testləri və molekulyar analizlər daxildir. Bütün bu testlər dəqiqdır və nümune toplandıqdan sonra 48 saat ərzində müalicəyə istiqamət vermək üçün vacibdir. Bu testlərin istifadəsi vərəmin, xüsusiili dərmana davamlı vərəmin erkən aşkarlanmasıında böyük irəliləyişlərə səbəb olur.

Dərmanlara davamlı vərəm də daxil olmaqla, vərəm formalarının, eləcə də HIV ilə əlaqəli vərəm və uşaq vərəminin diaqnozu bəzən mürekkeb ola bilər. ÜST xəstəliyi erkən və dəqiq aşkar etmək şansını artırmaq, bu vərəm formalarını aşkar etmək üçün xüsusi nümunə növlərini, testləri və strategiyaları tövsiyə edir, dünya ölkələrində bununla bağlı təbliğat aparır. Vərəm xəstəliyi xüsusi antibiotiklər müalicə olunur. Müalicə həm vərəm infeksiyası, həm də xəstəlik üçün tövsiyə olunur. Ən çox istifadə edilən antibiotiklər rifampisin, izoniazid, pirazinamid və etambutoludur. Effektiv olması üçün dərmanları 4-6 ay ərzində gündəlik qəbul etmək lazımdır. Dərmanları erkən və ya tibbi məslehət olmadan dayandırmaq təhlükəlidir, çünkü bu, bədəndəki vərəm bakteriyalarının antibiotiklərə qarşı müqavimət göstərməsinə səbəb ola bilər. Standart dərmanlara cavab verməyən vərəm dərmana davamlı vərəm adlanır və müxtəlif xüsusi dərmanlarla diqqətli müalicə tələb edir.

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkışafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "elmi
insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi,
vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət
səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi
fəallığının artırılması" istiqaməti
çərçivəsində hazırlanıb*

Dərmanlara davamlılıq vərəm dərmanlarının düzgün istifadə edilməməsi, həkim tərəfindən səhv reseptlərin təyin edilməsi, keyfiyyətsiz dərmanların qəbulu və ya xəstələrin müalicəsini vaxtından əvvəl dayandırması nəticəsində yaranır. Bu vərəm növü vacib vərəm dərmanı olan rifampisin və izoniazidlərə cavab verməyən bakteriyaların yaradığı bir vərəm formasıdır. Dərmana davamlı vərəm daha bahalı və daha çox yan tesirə malik olan digər dərmanlardan istifadə etməklə müalicə edilə və sağıla bilər. Vərəm dövranın hər yerində baş verir. 2024-cü ildə ən çox vərəmə yoluxma hələ Cənub-Şərqi Asiya bölgəsində (34%), ardınca Qəribi Sakit Okean bölgəsində (27%) və Afrika bölgəsində (25%) qeydə alınır. Yeni vərəm yoluxmalarının təxminən 87%-i vərəmin yüksək olduğu 30 ölkədə baş verib və qlobal ümumi sayın üçdə ikisi Hindistanda (25%), İndoneziyada (10%), Filipində (6,8%), Çin (6,5%), Pakistanda (6,3%), Nijeriyada (4,8%), Konqo Demokratik Respublikasında (3,9%) və Bangladeşdə (3,6%) qeydə alınır. İlk beş ölkə qlobal ümumi sayın 55%-ni təşkil edib.

Qlobal miqyasda vərəmdən müalicə alan insanların və onların ailələri-